

Savienības tiesībām ir pretrunā tādi valsts tiesību akti, kas liedz tiesai, kura izskata prasību par zaudējumu atlīdzību, kas ir pamatota ar apgalvojumu par diskrimināciju, konstatēt tās esamību, ja atbildētājs piekrīt samaksāt pieprasīto kompensāciju, vienlaikus neatzīdams šo diskrimināciju

Tikai naudas summas pārskaitījums vien nevar nodrošināt tādas personas efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kura lūdz konstatēt, ka tā ir cietusi no šādas diskriminācijas

2015. gadā gaisa kuģa komandieris nolēma Čīles izcelsmes pasažierim, kurš dzīvo Stokholmā (Zviedrija), aviosabiedrības *Braathens Regional Aviation AB* organizētā Zviedrijas iekšējā lidojumā veikt papildu drošības pārbaudi.

Rīkojoties šī pasažiera vārdā, kurš uzskatīja, ka ir ticis diskriminēts ar viņa fizisko izskatu un viņa etnisko piederību saistītu iemeslu dēļ, *Diskrimineringsombudsmannen* (Tiesībsargs diskriminācijas novēršanas jautājumos, Zviedrija) lūdza *Stockholms tingsrätt* (Stokholmas pirmās instances tiesa, Zviedrija) piespriest *Braathens* samaksāt minētajam pasažierim kompensāciju diskriminācijas dēļ.

Braathens piekrita samaksāt pieprasīto summu, vienlaikus neatzīstot diskriminācijas esamību. *Stockholms tingsrätt* tādējādi piesprieda tai samaksāt šo summu, bet atzina par nepieņemamiem *Diskrimineringsombudsmannen* prasījumus, lai panāktu konstatējošu spriedumu par diskriminācijas esamību. Šī tiesa uzskatīja, ka saskaņā ar Zviedrijas procesualajām tiesībām tai bija saistoša *Braathens* piekrišana un tādējādi tai bija jāizskata lieta, nevērtējot iespējamās diskriminācijas esamību. Pēc nesekmīgas *Stockholms tingsrätt* sprieduma pārsūdzības *Diskrimineringsombudsmannen* iesniedza kasācijas sūdzību *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa, Zviedrija).

Šauboties par Zviedrijas tiesību aktu atbilstību prasībām, kas ir noteiktas Direktīvā 2000/43¹ par vienlīdzīgas attieksmes principa pret personām īstenošanu neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, lasot to Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta kontekstā, kura ikvienai personai garantē tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, *Högsta domstolen* nolēma uzdot Tiesai jautājumu, vai tad, ja atbildētājs piekrīt prasītāja prasībai par zaudējumu atlīdzību, tiesai tomēr ir jāspēj vērtēt jautājumu par diskriminācijas esamību, ja to prasa lietas dalībnieks, kurš uzskata, ka ir ticis diskriminēts.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa atgādina, ka Direktīvas 2000/43 mērķis ir iedibināt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ, ar nolūku dalībvalstīs īstenot vienlīdzīgas attieksmes principu. Šī principa ievērošana prasa, lai attiecībā uz personām, kuras uzskata, ka ir tikušas šādā veidā diskriminētas, tiktu nodrošināta viņu tiesību uz vienlīdzīgu attieksmi efektīva aizsardzība tiesā neatkarīgi no tā, vai šīs personas rīkojas tieši vai ar kādas apvienības, organizācijas vai juridiskas personas starpniecību. Turklāt sankciju sistēmai, kas ir paredzēta šīs direktīvas transponēšanai dalībvalsts tiesību sistēmā, ir jānodrošina reāla un efektīva no tās izrietošo tiesību aizsardzība. Sankciju bardzībai ir jāatbilst to pārkāpumu smagumam, par kuriem

¹ Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (OV 2000, L 180, 22. lpp.).

tās ir noteiktas, un it īpaši jānodrošina patiešām preventīva ietekme, tajā pašā laikā ievērojot vispārējo samērīguma principu.

Šajā ziņā Tiesa nospriež, ka Direktīvas 2000/43 7. un 15. pants, lasot tos kopsakarā ar Hartas 47. pantu, **nepieļauj tādus valsts tiesību aktus, kas liedz tiesai, kura izskata prasību par zaudējumu atlīdzību, kas ir pamatota ar apgalvojumu par šajā direktīvā aizliegtu diskrimināciju, izskatīt prasību konstatēt šādas diskriminācijas esamību, ja atbildētājs piekrīt samaksāt pieprasīto kompensāciju, vienlaikus neatzīdams diskriminācijas esamību.**

Pirmkārt, no Direktīvas 2000/43 7. panta izriet, ka ikvienai personai, kura uzskata, ka ir cietusi no diskriminācijas rasu vai etniskās piederības dēļ, procedūrā, kuras mērķis ir atsaukties uz tiesībām, kas izriet no vienlīdzīgas attieksmes principa, ir jāspēj panākt, lai tiesa lemtu par iespējamu šo tiesību aizskārumu, ja atbildētājs neatzīst apgalvoto diskrimināciju. Līdz ar to **ar naudas summas samaksu vien nevar nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā personai, kura lūdz konstatēt šāda aizskāruma esamību.**

Otrkārt, šāds valsts tiesiskais regulējums ir pretrunā gan atlīdzinošajai, gan preventīvajai funkcijai, kādām ir jāpiemīt dalībvalstu paredzētajām sankcijām saskaņā ar Direktīvas 2000/43 15. pantu. **Ar naudas summas samaksu vien nepietiek, lai apmierinātu tādas personas prasījumus, kura, prasīdama atlīdzināt tai nodarīto morālo kaitējumu, vispirms vēlas panākt, lai tiktu atzīts, ka tā ir cietusi no diskriminācijas.** Tāpat ar pienākumu samaksāt naudas summu faktiski nevar preventīvi ietekmēt diskriminētāju, ja – kā tas ir šajā gadījumā – atbildētājs apstrīd jebkādas diskriminācijas esamību, taču uzskata, ka no izmaksu un reputācijas viedokļa ir izdevīgāk samaksāt prasītāja pieprasīto kompensāciju. Tiesa arī precizē, ka iespēja ierosināt krimināllietu, ņemot vērā tās mērķus, kā arī tai raksturīgos ierobežojumus, neļauj novērst tiesību aizsardzības līdzekļu civillietās neatbilstību šīs direktīvas prasībām.

Treškārt, Tiesa uzsver, ka šo interpretāciju neliek apšaubīt tādi procesuālo tiesību principi vai apsvērumi kā dispozitivitātes princips, procesuālās ekonomijas princips un vēlme veicināt izlīgumu strīdos. Pirmām kārtām, tāda valsts tiesiskā regulējuma kā pamatlaietā aplūkotais rezultātā atbildētājam tiek nodota kontrole pār strīdu un, ja atbildētājs ir piekritis izmaksāt prasīto kompensāciju, prasītājs vairs nevar tiesai, kura strīdu izskata, nedz prasīt, lai tā lemj par prasījuma pamatu, nedz arī iebilst pret paša aizsāktās tiesvedības izbeigšanu. Otrām kārtām, valsts tiesa nekādā veidā nepārkāpj dispozitivitātes principu, ja, neraugoties uz atbildētāja piekrišanu izmaksāt prasītāja pieprasīto kompensāciju, tā ir izvērtējusi prasītāja apgalvotās diskriminācijas esamību vai neesamību, jo šāda pārbaude attieksies uz prasītāja prasības par kompensāciju pamatu, kas ietilpst strīda priekšmetā.

Visbeidzot, ceturtkārt, Tiesa atgādina, ka ar Savienības tiesībām principā dalībvalstīm netiek noteikts pienākums savās valsts tiesās ieviest citus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas nav iedibināti valsts tiesībās, lai nodrošinātu to tiesību aizsardzību, kuras attiecīgajām personām izriet no Savienības tiesībām. Tomēr tā norāda, ka šajā lietā **Savienības tiesību ievērošana nenozīmē, ka ir jāizveido jauns tiesību aizsardzības līdzeklis, bet gan tikai prasa, lai valsts tiesa atteiktos piemērot procesuālo tiesību normu, saskaņā ar kuru tā nevar lemt par apgalvotās diskriminācijas esamību,** jo šī norma nav saderīga ne tikai ar Direktīvas 2000/43 7. un 15. pantu, bet arī ar Hartas 47. pantu. Proti, šajos direktīvas pantos ir tikai konkretizētas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kuras ir garantētas Hartas 47. pantā un kuras pašas par sevi ir pietiekamas, lai piešķirtu tiesības, uz kurām atsaukties strīdā starp privātpersonām.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valsts tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valsts tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

[Pilns sprieduma teksts](#) tiek publicēts CURIA mājas lapā pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127